

Наталія КРИВОКУЛЬСЬКА

д-р. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу
Західноукраїнського національного університету

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Загострення екологічної кризи і поглиблення соціально-економічних проблем сьогодні виявляються у зміні клімату, посиленні антропогенного навантаження на довкілля, вичерпанні природних ресурсів, підвищенні нестабільності економічної й соціальної систем і характеризують існуючий стан розвитку економіки. За таких умов рух нашої держави шляхом сталого розвитку вимагає не тільки екологізації економіки, а й створення умов для її здатності адаптуватися до трансформацій, шоків і змінного середовища. Це обумовлено тим, що традиційні підходи до екологізації економіки (зниження негативного впливу на навколишнє природне середовище, підвищення ресурсоефективності економіки тощо) характеризуються недостатнім врахуванням зовнішніх викликів (війна, децентралізація, цифровізація, пандемії, фінансова криза та ін.). Загалом, це знижує ефективність управлінських рішень, навіть екологічно орієнтованих.

Отже, питання стратегічних напрямів забезпечення інноваційної резильєнтності екологізації економіки є вкрай актуальним. Причому, інноваційна резильєнтність екологізації економіки має розглядатися не лише як характеристика еколого-економічної системи, а й як об'єкт цілеспрямованого публічного управління, що передбачає формування адаптивних інституцій, інтеграцію екологічних критеріїв у стратегічні рішення та узгодження дій держави, територіальних громад, бізнесу й суспільства.

Для України в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій забезпечення інноваційної резильєнтності екологізації економіки

набуває особливого значення як інструмент відновлення та структурної модернізації на засадах сталого розвитку.

«Резилієнтність була зазначена у Цілях сталого розвитку ООН до 2030 р., Паризькій угоді ООН щодо клімату 2015 р., документах НАТО. Сам термін використано як позначку нового підходу до забезпечення стійкості національних економік в умовах вступу світу в епоху складності, нелінійності та радикальної невизначеності» [1].

«Особливу актуальність проблема резильєнтності набула останнім часом для України, економіка якої з початку повномасштабної війни зазнала руйнівного впливу: знищено та пошкоджено велику кількість промислових та інфраструктурних об'єктів; завдано суттєві збитки сільському господарству, бізнесу; порушено ланцюги виробництва та поставок; частково втрачено трудовий потенціал і робочу силу через міграцію та ряд інших факторів тощо» [2].

Інноваційність, яка є ключовим фактором забезпечення резильєнтності, дає змогу створювати й реалізовувати нові технологічні рішення (циркулярна економіка, відновлювальні джерела енергії); забезпечувати оперативність і гнучкість управління. Саме інноваційна резильєнтність екологізації економіки відображає здатність еколого-економічної системи адаптувати інноваційні рішення до змінного зовнішнього середовища і, відповідно, забезпечувати сталий, «зелений» розвиток економіки.

Стратегічні напрями забезпечення інноваційної резильєнтності екологізації економіки мають формуватися як цілісна система, що поєднує технологічну модернізацію, розвиток циркулярних моделей господарювання, інституційну адаптивність, фінансову підтримку та зміцнення людського капіталу. Такий підхід забезпечує здатність еколого-економічної системи функціонувати на засадах сталого розвитку в умовах багатовекторних ризиків.

З огляду на зазначене, стратегічні напрями забезпечення інноваційної резильєнтності екологізації економіки доцільно

систематизувати за ключовими векторами публічного управління, що охоплюють технологічні, інституційні, фінансові та соціальні аспекти трансформації економіки, серед яких:

- технологічну модернізацію (впровадження маловідходних і ресурсощадних технологій, цифровізація екологічного управління та ін.);

- інституційне забезпечення та адаптивне управління (посилення ролі територіальних громад у формуванні та реалізації політики щодо забезпечення екологічного розвитку, побудова діяльності органів місцевого самоврядування на принципах адаптивного управління, вмонтування екологічних аспектів у нормативні документи і прийняті рішення);

- фінансову та інвестиційну підтримку «зеленого» трансформування (ESG-фінансування, міжрегіональне та державно-приватне партнерство, зелені облігації, стимулювання розвитку соціо-екологічно відповідального бізнесу і екологічної бізнес-етики тощо);

- розвиток циркулярної економіки (повторне використання відходів і виділення із них ресурсоцінних компонентів, належне управління побутовими відходами та ін.);

- енергетичну трансформацію та декарбонізацію (розвиток відновлювальних джерел енергії (вітру, води), забезпечення енергоефективності і енергетичної стійкості тощо);

- зміцнення людського капіталу і розвиток екологічної культури (екологізація функціональної діяльності усіх типів організацій, розвиток «зелених» компетентностей і навичок сталого управління у працівників організацій публічної сфери, підвищення екологічної свідомості суспільства і його членів);

- інформаційно-комунікаційну та цифрову підтримку (розвиток моніторингових систем (державної, громадської), створення масиву відкритих аналітичних екологічних даних, інформаційно-комунікаційних платформ, активізація формування суб'єктами господарювання нефінансової звітності тощо);

- територіальну резильєнтність (формування екологічних кластерів, налагодження співпраці між територіальними

громадами, розвиток «зелених» громад, екологізація тарифної політики та ін.).

Реалізація зазначених стратегічних напрямів забезпечення інноваційної резильєнтності екологізації економіки потребує формування цілісного механізму публічного управління інноваційною резильєнтністю екологізації економіки, який має включати:

- нормативно-правовий інструментарій (інтеграція екологічних критеріїв у стратегічні та програмні документи розвитку держави і територіальних громад);
- організаційно-інституційні механізми (створення міжсекторальних платформ взаємодії в системі «влада – бізнес – громада»);
- фінансово-економічні інструменти (податкові стимули, «зелені» закупівлі, екологічні фонди);
- інформаційно-аналітичне забезпечення (цифрові системи моніторингу, відкриті екологічні дані);
- кадрове забезпечення (розвиток компетентностей працівників сфери публічного управління у сфері сталого та адаптивного управління).

Забезпечення інноваційної резильєнтності екологізації економіки має ґрунтуватися на принципах адаптивності, превентивності, інтегрованості, багаторівневого управління та партнерства, що дозволяє узгоджувати екологічні, економічні та соціальні цілі розвитку.

Ефективність реалізації запропонованих стратегічних напрямів забезпечення інноваційної резильєнтності екологізації економіки доцільно оцінювати множиною критеріїв, серед яких:

- рівень екологічної стійкості територій;
- рівень впровадження інноваційних «зелених» технологій;
- ступінь інтеграції екологічних критеріїв у публічну політику;
- рівень залучення інвестицій у «зелену» економіку;
- рівень адаптивності еколого-економічної системи до кризових викликів.

Важливою умовою ефективності реалізації стратегічних напрямів забезпечення інноваційної резильєнтності екологізації економіки є узгоджена їх реалізація на різних рівнях публічного управління (національному, регіональному та місцевому), що забезпечує вертикальну і горизонтальну інтеграцію екологічної політики.

Таким чином, забезпечення інноваційної резильєнтності екологізації економіки виступає ключовим напрямом трансформації системи публічного управління, орієнтованої на формування адаптивної, екологічно збалансованої та конкурентоспроможної економіки в умовах глобальних викликів і ризиків.

Список використаних джерел:

1. Данилишин, Б., Пилипів, В., Обиход, Г. Резильєнтність регіонів в контексті досягнення цілей сталого та відповідального споживання туристичних ресурсів: екологія, економіка та соціум. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-105>
2. Хаустова В. Є., Решетняк О. І. Резильєнтність економіки: сутність і виклики для України. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41>